

LIÊN
HỘI

AN HỌC NGHỆ THUẬT VIỆT NAM
T CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

LỘC BÍCH KIÊM

KHÓC ĐÁM MA
NGƯỜI TÀY CAO LỘC

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

LIÊN HIỆP CÁC HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT VIỆT NAM
HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

LỘC BÍCH KIỆM

**KHÓC ĐÁM MA
NGƯỜI TÀY CAO LỘC**

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

**ĐỀ ÁN BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ
TÁC PHẨM VĂN HỌC, NGHỆ THUẬT
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM**

Cố vấn Ban Chỉ đạo: Nhà thơ Hữu Thịnh

Chủ tịch Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

BAN CHỈ ĐẠO

1. Nhà văn Tùng Điền (Trần Quang Điền) *Trưởng ban*
2. Nhà nghiên cứu, TS. Đoàn Thanh Nô *Phó Trưởng ban*
3. TS. Trịnh Thị Thùy *Phó Trưởng ban*
4. Nhạc sĩ Nông Quốc Bình *Ủy viên kiêm Giám đốc*
5. GS.TS. Nguyễn Xuân Kính *Ủy viên*
6. PGS.TS. Lâm Bá Nam *Ủy viên*
7. ThS. Vũ Công Hội *Ủy viên*
8. ThS. Phạm Văn Trường *Ủy viên*
9. ThS. Nguyễn Nguyên *Ủy viên*
10. ThS. Nguyễn Ngọc Bích *Ủy viên*

Giám đốc

Nhạc sĩ Nông Quốc Bình

LỜI GIỚI THIỆU

Ủy ban toàn quốc Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội - nghề nghiệp, thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, mái nhà chung của các Hội Văn học nghệ thuật cả nước. Liên hiệp gồm 74 tổ chức thành viên với trên 45.000 hội viên là văn nghệ sĩ thuộc các Hội Văn học nghệ thuật chuyên ngành Trung ương và các Hội Văn học nghệ thuật tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, trong đó có Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trải qua gần 25 năm hình thành và phát triển, đến nay Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam đã có hơn một nghìn hội viên, trong đó gần 600 hội viên là người dân tộc thiểu số hoạt động tại 34 tổ chức cơ sở và các chi hội, tỉnh thành hội trong cả nước. Trong giai đoạn từ năm 1999 đến nay, được sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, đã có hàng nghìn công trình, tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam được sưu tầm, nghiên cứu, biên dịch, sáng tạo.

Bộ sách này là một phần của Đề án “Bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam”, với mục tiêu là thực hiện chính sách dân tộc của Đảng, Nhà nước nhằm bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam; quảng bá di sản văn hóa các dân tộc thiểu số Việt Nam với bạn bè thế giới; góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, thúc đẩy tiến trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế; bổ sung nguồn tài liệu phục vụ công tác giảng dạy, nghiên cứu, trao đổi, giao lưu và phát triển văn hóa giữa các tộc người, nhân dân trong và ngoài nước, với cộng đồng quốc tế.

Bộ sách là kết quả từ kho tài liệu hàng nghìn công trình, tác phẩm đã được nghiên cứu, sưu tầm, biên dịch, sáng tạo qua nhiều thế hệ tác giả, nghệ nhân, hội viên của Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trong quá trình thực hiện bộ sách, Ban Chi đạo mong nhận được góp ý của quý bạn đọc gần xa.

TM. BAN CHỈ ĐẠO
TRƯỞNG BAN

Nhà văn Tùng Điền

Phó Chủ tịch Thường trực

Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

Chương I

GIỚI THIỆU CHUNG VỀ KHÓC ĐÁM MA CỦA NGƯỜI TÀY HUYỆN CAO LỘC, TỈNH LẠNG SƠN

Theo phong tục của người Tày ở Cao Lộc, Lạng Sơn nếu như trong nhà có người vừa chết thì con cháu trong nhà chưa được khóc, chưa được làm bất cứ một việc gì liên quan đến thi thể người vừa qua đời. Việc đầu tiên phải làm là cử người thân trong gia đình hoặc hàng xóm đi đón thầy Tào (thầy Mo). Khi thầy Tào đến làm xong thủ tục dựng bát hương bàn thầy rồi đánh ba hồi chiêng, thổi ba hồi tỳ và để báo tang, lúc đó con cháu trong nhà mới được khóc. Điều đáng nói ở đây là người Tày Cao Lộc khóc đám ma bằng lời và theo một giai điệu rất riêng. Lời nói có lẽ lối và giai điệu buồn thương người chết. Có thể giới thiệu khái quát và ngắn gọn về nội dung và quá trình diễn tiến khóc đám ma như sau:

Tặng thay khay phi (Đón thầy báo tang): là bài khóc đầu tiên đại ý lời ca là sinh, lão, bệnh, tử là quy luật của cuộc đời, không ai có thể tránh khỏi. Cho nên

mặc dù con cháu rất cố gắng đi tìm thuốc về chữa trị; đi mời Mo, Then về giải bệnh... nhưng vẫn không cứu được cha (hoặc mẹ). Và giờ đây con cháu phải đi mời thầy Tào về để đánh lên hồi chiêng báo tang, báo cha (hoặc mẹ) đã mất để anh em, họ hàng, làng xóm biết.

Ấu nặm dào nả (Lấy nước rửa mặt): Sau khi thầy Tào làm thủ tục báo tang xong sẽ làm tiếp thủ tục ra giếng lấy nước thanh thủy về rửa mặt cho người mới qua đời. Theo quan niệm của người Tày cho rằng, người chết được rửa mặt, chân tay bằng nước thanh thủy là thân xác đã được tẩy trần và vong hồn sẽ mau được siêu thoát, mau được về với tổ tiên, thiên giới. Nước thanh thủy thường được lấy ở những giếng trong nhất, sạch nhất trong bản hoặc ở đầu nguồn suối. Khi đoàn thầy Tào cùng con cháu trong nhà mang lễ vật và dụng cụ ra giếng lấy nước thì những người phụ nữ trong gia đình trực bên thi hài hoặc cùng đi sẽ khóc bài *Ấu nặm dào nả*. Lời khóc đại ý là mời hồn cha mẹ theo thầy Tào cùng con cháu ra giếng, lên nguồn lấy nước thiêng về rửa mặt. Con cháu đã mang theo mâm lễ đến dâng, mang theo tiền vàng đến mua nước thiêng đó. Thần giếng, thần nước đã mở nước thanh thủy cho. Con cháu lấy được nước mang về rửa cho cha mẹ sạch sẽ thơm tho để cha mẹ về thế giới bên kia được mát mẻ.